

Handel kobietami – Przewodnik dla ofiar i organizacji pomocowych

 PRZEWODNIK DLA OFIAR HANDLU LUDŹMI

 ZALECENIA DLA ORGANIZACJI, OFERUJĄCYCH POMOC OFIAROM

Publikacja współtworzona przez kobiety, które same padły ofiarami handlu ludźmi

Koordinacja:

Helga Flamtermesky
helgaefr@gmail.com

Dodatkowe informacje:

Projekt Mujer Frontera
mujerfrontera@gmail.com
www.mujerfrontera.org

Ilustracje:

Mónica Lignelli
www.monicalignelli.com

Tłumaczenie na zasadzie wolontariatu:

Paulina Jedynak
www.researchgate.net/profile/Paulina_Jedynak/

Barcelona 2013

**PUBLIKACJA MOŻE BYĆ
SWOBODNIE ROZPOWSZECHNIANA**

Niniejsza publikacja jest częścią międzynarodowego projektu *Mujer Frontera* („Kobieta na Granicy”), zapoczątkowanego w roku 2008 i mającego na celu wsparcie kobiet imigrantek, które padły ofiarą handlu ludźmi.

Głównymi celami projektu *Mujer Frontera* / *Kobieta na Granicy* są: przedstawienie społeczeństwu ofiar handlu ludźmi jako osób wykazujących inicjatywę i zdolnych do działania; sprawienie, aby ich przemyślenia i sugestie były brane pod uwagę przez organizacje społeczne oraz instytucje, których rolą jest zapobieganie handlowi ludźmi oraz pomoc ofiarom; zapewnienie pomocy i wsparcia ofiarom handlu ludźmi.

Treść przewodnika opiera się na doświadczeniach oraz potrzebach kobiet, będących obecnie lub w przeszłości ofiarami handlu ludźmi. Jego tworzenie było procesem długotrwałym i emocjonalnie obciążającym.

Kobiety, które przyczyniły się do powstania tej publikacji, pochodzą z Kolumbii, Brazylii, Pakistanu, Etiopii, Gwatemali, Meksyku, Salwadoru, Argentyny, Rumunii, Filipin, Senegalu, Boliwii, Maroka oraz Dominikany. Przewodnik opiera się na ich doświadczeniach i spostrzeżeniach, poczynionych z perspektywy ofiar handlu kobietami, mającego miejsce w Ameryce Północnej, Europie i Azji.

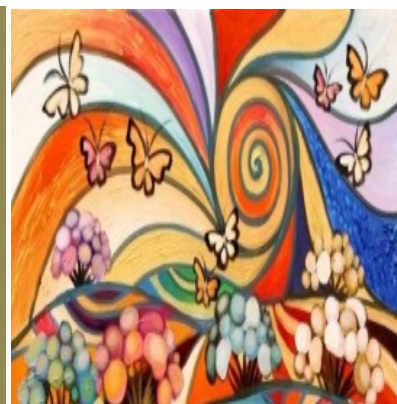
Chciałybyśmy podziękować Heldze za cierpliwość oraz wymagającą delikatności pracę, polegającą na tłumaczeniu i połączeniu w całość tego, co my – kobiety pochodzące z różnych krajów i kultur, mówiące w różnych językach – miałyśmy do przekazania.

SPIS TREŚCI:

1. CZYM JEST HANDEL LUDŹMI?

- 🚧 Formy wykorzystywania ofiar handlu
- 🚧 Jak to się zaczyna?
- 🚧 Najczęstsze metody stosowane w handlu kobietami
- 🚧 Sposoby kontroli przetrzymywanych kobiet
- 🚧 Jak się uwolnić?

2. RADY DLA POTENCJALNYCH OFIAR HANDLU KOBIECAMI

- 🚧 Jak tego uniknąć?
- 🚧 Jak poznać, czy jesteś ofiarą handlu ludźmi?
- 🚧 Jeśli stałaś się ofiarą...
- 🚧 Strategie ucieczki
- 🚧 Oswobodzenie
- 🚧 Jak znaleźć pomoc?
- 🚧 Jeśli chcesz złożyć doniesienie...

3. JAK ZADBAĆ O OFIARĘ

- 🚧 Dlaczego doradzamy?
- 🚧 Rozpoznanie ofiary
- 🚧 O wywiadzie
- 🚧 Potrzeby ofiary

CZYM JEST HANDEL KOBIECIAMI?

- Uważamy, że handel kobietami jest formą NIEWOLNICTWA, stworzoną, aby zdominować, kontrolować i wykorzystywać kobiety i dziewczynki.
- Nasze doświadczenia jako ofiar powiązane są z wyjazdem do innego kraju, a proceder, którego padłyśmy ofiarą, zwany jest międzynarodowym handlem bądź wywozem ludzi. W takich wypadkach ofiary handlu zostają wprowadzone lub oszukane bądź to w kraju ich pochodzenia, bądź w trakcie podróży za granicę, bądź też dopiero po przyjeździe do obcego kraju. Są zastraszane, kontrolowane lub izolowane, zniewolone, sprzedawane lub wymieniane na broń czy narkotyki.

DEFINICJA PROPONOWANA PRZEZ ONZ

- Artykuł 3, podpunkt (a) Protokołu o Zapobieganiu, Zwalczeniu oraz Karaniu za Handel Ludźmi definiuje handel ludźmi jako: „werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osób z zastosowaniem groźb lub użyciem siły, lub też z wykorzystaniem innej formy przymusu, uprowadzenia, oszustwa, wprowadzenia w błąd, nadużycia władzy lub wykorzystania słabości, wręczenia lub przyjęcia płatności lub korzyści dla uzyskania zgody osoby mającej kontrolę nad inną osobą, w celu wykorzystania. Wykorzystanie obejmuje, jako minimum, wykorzystanie prostytucji innych osób lub inne formy wykorzystania seksualnego, pracę lub usługi o charakterze przymusowym, niewolnictwo lub praktyki podobne do niewolnictwa, zniewolenie albo usunięcie organów.”
- Bardzo nas cieszy, że istnieje tak szeroka definicja tego procederu i mamy nadzieję, że nadal będzie ona aktualizowana i pogłębiana. Mimo tego uważamy, że powyższej definicji nie należy interpretować dosłownie, a tak się ją rozumie w wielu krajach, które utrzymują, że handel ludźmi odbywa się wyłącznie według pewnego schematu (werbowanie, transport, przekazywanie). Takie podejście utrudnia rozpoznanie ofiar przez właściwe organy, a samym ofiarom zorientowanie się, że stały się przedmiotem handlu.

FORMY WYKORZYSTYWANIA OFIAR HANDLU (Formy niewolnictwa)

Wykorzystywanie seksualne

- Kobieta lub dziewczynka zmuszana jest do występowania w publikacjach pornograficznych lub do uprawiania prostytucji w miejscach publicznych lub prywatnych.
- Może być umieszczona w miejscu, gdzie stanie się przedmiotem gwałtu, na przykład w strefach konfliktów zbrojnych lub na trasach nielegalnej migracji.

Małżeństwa przymusowe i/lub przymusowa służba domowa

- Kobieta lub dziewczynka jest wydawana za mąż bez swojej zgody. Może być to np. forma spłaty długu bądź sposób na odzyskanie utraconego honoru rodziny.
- Kobieta wychodzi za mąż za obcokrajowca, po czym żyje w niewolniczych warunkach, doświadcza przemocy oraz izolacji. Do kontaktu z reguły dochodzi przez internet, przy udziale agencji pośredniczącej w zawieraniu małżeństw lub też dlatego, że kobieta zdecydowała się zapłacić za poślubienie mężczyzny w celu uzyskania obywatelstwa jego kraju.

Pobranie organów

- Kobieta zostaje zniewolona w celu pobrania i sprzedaży organów wbrew jej woli (krwi, wątroby, nerki, komórek jajowych, tkanek itp.).
- Do tej kategorii postanowiliśmy zaliczyć sytuację, w której kobieta zostaje zgwałcona w celu zapłodnienia, a następnie zmuszona do urodzenia i oddania dziecka na sprzedaż.

Praca przymusowa w niewolniczych warunkach

- Charakteryzuje się stosowaniem przemocy oraz nieludzkimi warunkami życia bądź pracy. Osoby zmuszane do pracy nie otrzymują wynagrodzenia bądź są minimalnie opłacane. Z reguły wykonują pracę chałupniczą, są zatrudnione w fabryce, kopalni bądź na polu uprawnym.

- Do tej kategorii postanowiliśmy zaliczyć sytuację, w której kobietę zmusza się do żebrania na rzecz innej osoby lub do kradzieży czy sprzedaży narkotyków.

JAK TO SIĘ ZACZYNA?

- **Wbrew woli kobiety:** gdy kobieta lub dziewczynka zostaje porwana lub sprzedaje ją jej własna rodzina. A także kiedy porwana kobieta musi zapłacić za swoją „wolność”. W opisanych sytuacjach kobiety najczęściej nie wiedzą, dokąd zostały zabrane.
- **Kiedy kobieta planuje emigrację:** w tym wypadku kobiety są zwodzone obietnicą pracy, oszukiwane co do miejsca i warunków zatrudnienia.

SPOSOBY KONTROLI PRZETRZYMYWANYCH Kobiet

Werbowanie:

- Celem handlarzy ludźmi jest wybranie potencjalnych kandydatek, chcących wyemigrować i pracować za granicą.
- Ogłoszenia zamieszczane są w prasie, na osiedlach i uniwersytetach itp. W większości wypadków handlarze podszywają się pod agencje rekrutacyjne, pośredniczące w zawieraniu małżeństw, czy też agencje modelek. Jedną z cech charakterystycznych takiej „rekrutacji” jest sprawienie, aby kobieta uwierzyła, że została wybrana w procesie „selekcji”.
- W strefach wojennych słowo „werbunek” odnosi się do pozyskiwania ludzi do służby militarnej. Jednak gdy proces ten odbywa się pod przymusem lub towarzyszy mu zastraszanie, uznalibyśmy go również za formę handlu ludźmi, zakładając, że ostatecznym celem jest zniewolenie innej osoby.

Zwabienie:

Ma na celu skontaktowanie się z kobietą i zaoferowanie jej pracy w innym kraju. Zwykle oferuje się jej pożyczkę na opłacenie procesu emigracyjnego, w tym kosztów podróży. Porywacze spotykają się z kobietami w miejscach takich jak lotniska, kluby nocne, szkoły, konkursy piękności itp.

Podstęp:

Oczywiście zdajemy sobie sprawę, że podstęp jest składową każdego z etapów handlu ludźmi i służy zatajeniu prawdy na temat celu podróży, rodzaju i warunków pracy i życia, „obiecanej miłości” lub czasu, który kobieta musi przepracować na spłatę długu zaciągniętego u handlarzy.

Z naszego punktu widzenia podstęp ma dwie fazy: początkowe kłamstwo ze strony porywaczy oraz moment, w którym zdajemy sobie sprawę, że nas oszukano.

Wyrażenie zgody:

Zdarza się, że kobieta akceptuje lub wyraża zgodę na warunki proponowane przez handlarzy, czy to przed, czy w toku procederu. Jej zgoda jest jednak pozorna, ponieważ wynika z oszustwa lub – w niektórych wypadkach – wymuszona jest groźbami, przemocą lub uprzednim podaniem narkotyków.

SPOSOBY KONTROLI KOBIETY PODCZAS JEJ PRZETRZYMYWANIA

- Kobiętę pozbawia się wolności, izoluje w miejscu, gdzie nie zna języka, a handlarze zabraniają jej komunikować się z innymi osobami bądź kontrolują rozmowy, np. przez telefon. Czynności kobiety również podlegają kontroli, a dodatkowo zmusza się ją do picia alkoholu lub przyjmowania narkotyków. Prześladowcy stosują przemoc fizyczną lub psychiczną, wywołując u ofiary strach i poczucie niepewności, wskutek czego uniemożliwiają jej szukanie pomocy.
- Groźby są najczęściej stosowaną bronią przeciwko przetrzymywanym. Handlarze grożą skrzywdzeniem bądź zabiciem członków rodziny ofiary lub innych przetrzymywanych kobiet.
- Kobiecie odbiera się paszport, bilety powrotne i pieniądze. W wielu wypadkach wyrabia się jej fałszywe dokumenty, co wzmacnia jej strach poprzez poczucie przymusowego uczestnictwa w przestępstwie.

JAK SIĘ UWOLNIĆ?

Oswobodzenie:

Policja i/lub organizacje pozarządowe przeprowadzają akcje odbicia przetrzymywanych ofiar handlu ludźmi. W zależności od kraju, w którym miało miejsce oswobodzenie, otrzymują one pomoc medyczną, prawną oraz możliwość powrotu do kraju pochodzenia.

Jeśli uwolnienie ofiary handlu ludźmi przez policję nastąpiło w wyniku akcji zatrzymywania nielegalnych emigrantów, niesie ze sobą ryzyko umieszczenia poszkodowanej w ośrodku dla nielegalnych emigrantów do czasu udowodnienia, że padła ona ofiarą handlu ludźmi. Tu ponownie może dojść do zniewolenia, gdyż najczęściej ofiary są przetrzymywane wraz ze swoimi dotychczasowymi oprawcami. **UWAGA:** takie sytuacje zdarzają się coraz częściej i muszą być zgłaszane.

Ucieczka:

Dla wielu ofiar ucieczka jest jedyną możliwością oswobodzenia. Zwłaszcza dla tych, które żyją w małżeństwach z przymusu i pracują w gospodarstwach domowych w niewolniczych warunkach. Ucieczka może wiązać się z narażeniem życia, wymaga znalezienia pomocy, a często również ukrywania tajemnic z przeszłości w dalszym życiu.

Porzucenie:

Porzucenie ofiary przed posterunkiem policji, szpitalem czy konsulatem jest praktyką stosowaną przez handlarzy, którzy chcą być pewni, że kobieta zostanie deportowana. Dzieje się tak zwłaszcza w krajach, praktykujących deportacje do kraju pochodzenia.

RADY DLA POTENCJALNYCH OFIAR HANDLU KOBIEȘAMI

Moja droga,

być może czujesz zagrożenie ze strony handlarzy ludźmi... czas z tym skończyć. A może właśnie przez to przechodzisz? Chcemy być z Tobą i zachęcić Cię do znalezienia wyjścia z tej sytuacji, do zostawienia tego za sobą, tak jak zrobiliśmy to my wszystkie. Nie jest to łatwe, ale możliwe!

Chociaż możesz czuć się bardzo słaba, jeśli jeszcze czujesz cokolwiek, nie pozwól, aby zgasło płonące w Tobie wewnętrzne światło. Niech Cię wiedzie, a Ty uwierz w siebie.

My, które mamy to już za sobą, chcemy Ci powiedzieć, abyś nigdy nie poddawała się w walce o wolność. Możesz się z tego wydostać i odbudować swoje życie. Użyj swojej inteligencji, wiedzy, cierpliwości i pomysłowości.

Niczego bardziej nie pragniemy, niż Ci pomóc, udzielając rad opartych na naszych doświadczeniach. Będziemy światłem, które poprowadzi Cię wzdłuż tej ciemnej ścieżki...

Kobiety z "Kobieta na Granicy"

JAK TEGO UNIKNAĆ?

Jeżeli zaproponowano Ci wyjazd do innego kraju, po pierwsze musisz się upewnić:

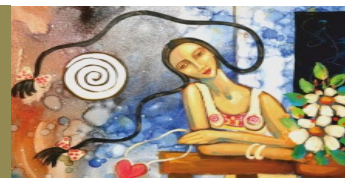
- Czy ktoś nie próbuje Cię oszukać, przedstawiając wymarzoną ofertę pracy lub małżeństwa, która może okazać się dla Ciebie koszmarem.
- Jeśli ktoś oferuje Ci paszport, inne fałszywe dokumenty lub nową tożsamość, jesteś o krok od wpadnięcia w pułapkę.
- Jeżeli ktoś proponuje Ci „utrzymanie w sekrecie” planów związanych z podróżą albo odradza mówienie o nich Twojej rodzinie i innym osobom, nie ufaj mu. Może to być osoba należąca do siatki handlarzy kobietami. Bądź ostrożna; ci ludzie często są bardzo mili i przyjaźni, aby wydawać się przekonujący.
- Jeżeli popadniesz w długi wobec obcych osób, które sugerują Ci spłacenie długu dzięki pracy za granicą – bądź ostrożna! Poproś o pisemne potwierdzenie warunków pracy, wysokości odsetek od długu i dokładnego sposobu spłacenia go.
- Bądź szczególnie ostrożna, jeśli już zorientowałaś się, że jesteś oszukiwana, ale wydaje Ci się, że możesz przechytryć swoich oprawców, również ich oszukując. Możesz narazić życie!

Przed podróżą:

- Radzimy Ci zrobić ksero, skany albo zdjęcia dokumentów (paszportu, dowodu osobistego, biletów i dokumentów podróжных) i – jeśli to możliwe – zrobić zdjęcie osoby, która Ci „pomaga” w podróży. Wyślij wszystkie pliki na swój adres email i – aby uniknąć podejrzeń w razie otwarcia Twojej poczty przez niepowołaną osobę – napisz długą modlitwę albo wiersz, umieszczając na końcu ważne informacje, takie jak nazwiska osób, z którymi rozmawiałaś, umówione miejsca spotkań i docelowe miejsce pobytu. Pozostaw kserokopie dokumentów zaufanej osobie.
- Na wszelki wypadek naucz się na pamięć numeru telefonu i adresu polskiej ambasady lub polskiego konsulatu, znajdującego się najbliższej miejsca, w którym – jak sądzisz – będziesz mieszkała.

- Poszukaj informacji o organizacjach i świadczeniach dla kobiet lub imigrantów w kraju, w którym masz mieszkać.
- Na małym kawałku papieru zapisz adresy i telefony alarmowe na wypadek, gdybyś potrzebowała pomocy. Zalaminuj go lub włóż do plastikowej osłonki, aby uchronić go przed zniszczeniem. Ukryj go w ubraniu, które zamierzasz założyć na podróż. Nie zapomnij zabrać obcą walutę, aby móc w razie czego zatelefonować.
- Jeśli wybierasz się do kraju, którego języka lub pisma nie znasz, naucz się na pamięć słów w tym języku, takich jak „strach” (fear), „pomocy” (help), „porwanie” (kidnapping), „handel ludźmi” (trafficking in human being) oraz miej je zapisane na kawałku papieru.

JAK POZNAĆ, CZY JESTEŚ OFIARĄ HANDLU LUDŹMI?

Sygnaty świadczące o tym, że stałaś się ofiarą handlu ludźmi:

Pierwszą oznaką jest poczucie, że zostałam zniewolona lub porwana. Inne ostrzegawcze sygnaty to:

- ✓ Skonfiskowano Ci paszport i inne dokumenty.
- ✓ Zmuszono Cię do posługiwania się fałszywą tożsamością (cudzym paszportem lub dowodem osobistym).
- ✓ Jesteś zmuszana do wykonywania prac lub czynności, których NIE CHCESZ wykonywać albo w czasie których narażasz życie.
- ✓ Ty lub bliskie Ci osoby są zastraszane, wskutek czego wykonujesz polecenia oprawców albo nie mówisz nikomu, co Cię spotkało.
- ✓ Doświadczasz przemocy fizycznej lub presji psychicznej (bicie, gwałt, głodzenie, zastraszenie, itp.).
- ✓ Jesteś trzymana w niewoli, w zamknięciu.
- ✓ Nie masz dostępu do środków komunikowania się.
- ✓ Jesteś zmuszana do życia w nędzy; np. śpisz podłodze tego samego pomieszczenia, w którym pracujesz. Jesteś zmuszona do przyjmowania narkotyków albo pracujesz bez odpoczynku i/lub zapłaty.

- ✓ Wszystko co robisz lub mówisz, podlega kontroli – zawsze ktoś Ci towarzyszy, gdy wychodzisz; słucha bądź wpływa na treść Twoich rozmów telefonicznych itp.
- ✓ Jesteś zmuszona do wykonywania pracy innej, niż Ci wcześniej zaproponowano.
- ✓ Jesteś zmuszona do podróżowania.
- ✓ Poślubiłaś kogoś w innym kraju, ale czujesz, że Twój mąż lub jego rodzina źle Cię traktują lub wykorzystują.
- ✓ Twoje ciało jest wykorzystywane jako źródło organów, jesteś zmuszana do udziału w pornografii, przemytu narkotyków lub broni itp.
- ✓ Pamiętaj: głównymi sygnałami ostrzegawczymi są użycie siły wobec Ciebie, groźby oraz kontrola!

Kim jest Twój oprawca?

Oprawcą jest osoba, która Cię sprzedaje, oszukuje lub niewoli. To może być członek Twojej rodziny, sąsiad, nieznajomy, przyjaciel lub mąż obcego pochodzenia, z którym żyjesz za granicą. Może być to również pośrednik, któremu zapłaciłaś, aby pomógł Ci przedostać się do innego kraju. Zapamiętaj słowo „oprawca”, a jeśli takich osób jest więcej, nazywa się ich „siatką handlarzy ludźmi”.

JEŚLI STAŁAŚ SIĘ OFIARĄ...

Ważne jest, abyś była czujna nie tylko przed wyjazdem. Czasami koszmar zaczyna się w czasie podróży bądź po dotarciu na miejsce. Najważniejsze, abyś działała szybko!

Aby zareagować i podjąć decyzje, które mogą pomóc Ci w ucieczce, musisz przekalkulować ryzyko i szanse. Pogoda, pora dnia, to, czy jesteś w miejscu publicznym czy prywatnym, sytuacja, uwarunkowania kulturowe, język... Wszystko to musisz wziąć pod uwagę w czasie próby ucieczki. Dotyczy to również decyzji, czy prosić o pomoc, rozmawiać, krzyknąć czy milczeć.

Podczas podróży:

Jeśli odczuwasz presję, zagrożenie lub dostrzegasz próbę oszustwa podczas podróży, wykorzystaj pobyt na lotnisku lub w porcie, aby uciec lub prosić o pomoc. Możesz to zrobić w kraju, z którego wyjeżdżasz, podczas zmiany środka transportu lub po przybyciu na miejsce. Zrób wszystko, co możesz, aby uciec niezauważona lub – jeśli pozwalają na to okoliczności – spróbuj porozmawiać z policją imigracyjną lub obsługą samolotu; możesz też napisać na dłoni słowo „pomocy” i pokazać je im lub udać omdlenie. Najważniejsze to zwrócić na siebie uwagę i móc mówić. Jeżeli handlarze są przy Tobie, gdy chcesz poprosić o pomoc – krzycz lub wyjaśnij, że nie możesz z nimi zostać sama. Gdy już zaczęłaś prosić o pomoc, **nie przestawaj**. Jeśli przestaniesz, czy to pod wpływem gróźb, czy strachu, możesz ryzykować życie.

Po dotarciu na miejsce:

Kiedy dotrzesz do miejsca przeznaczenia, dwie rzeczy mogą się zdarzyć: możesz zdać sobie sprawę, że zostałaś oszukana i jesteś ofiarą handlu ludźmi. Może się również zdarzyć, że w ręce handlarzy wpadniesz w trakcie poszukiwania pracy w kraju, do którego przyjechałaś.

Zorientowanie się, że padłaś ofiarą handlu ludźmi:

Zdajemy sobie sprawę, jak trudno Ci zaakceptować fakt, że stałaś się ofiarą handlu ludźmi. Wstydzisz się, ponieważ „ostrzegano Cię” lub masz inne powody, aby czuć się winną tego, co Cię spotkało. Dlatego sugerujemy, żebyś przede wszystkim dostrzegła w sobie ofiarę, czyli przyznała, że Cię oszukano, wykorzystano i popełniono wobec Ciebie **przestępstwo!**

Czasami trudno zdać sobie sprawę, że padło się ofiarą handlu, jeśli żyje się w obcym kraju, w którym mają miejsce uprzedzenia rasowe czy klasowe, mizoginia lub dyskryminacja imigrantów. Dlatego tak ważne jest, abyś zrozumiała, że jesteś ofiarą handlu ludźmi, oraz podjęła właściwe działania w celu uzyskania pomocy, gdyż Twoje życie jest w niebezpieczeństwie.

Chroń siebie i bądź ostrożna

- Musisz o siebie dbać (jedz i śpij wystarczająco), aby mieć siły w dniu, w którym zdecydujesz się uciec lub zostaniesz oswobodzona.
- Jeśli ktoś będzie chciał Cię uderzyć, chroń głowę. Postaraj się upewnić, że będziesz miała pod ręką koc, poduszki, tekturowy karton lub chociaż pokrywkę, która mogłaby służyć do zmniejszenia siły ciosu.
- Zwróć uwagę, czy Twój oprawca właśnie dużo zjadł, przez co będzie czuł się zmęczony i poruszał się wolno.
- Schowaj przedmioty, które mogą posłużyć do zranienia Ciebie.
- Użyj całej pomysłowości, aby się obronić.
- Krzycz, proś o pomoc. Ktoś może Cię usłyszeć. Albo postępuj jak duch – nikt nie może Cię zobaczyć ani usłyszeć.
- Spróbuj odzyskać kontrolę nad własnym życiem. To normalne, że czujesz się inaczej, dziwnie, być może słabo. Nie poddawaj się temu uczuciu i działaj zdecydowanie.

STRATEGIE UCIECZKI

Dla większości ofiar handlu ludźmi jedyną drogą do uwolnienia się jest ucieczka. Większość z nas uciekła, stosując różne strategie. Poniższe rady mają na celu dodanie Ci siły do podjęcia decyzji o ucieczce i przypomnienie, że nie jesteś sama:

Planowanie ucieczki:

- Przygotuj się psychicznie: pamiętaj że jesteś odważną, pomysłową i bystrą kobietą.
- Musisz być bardzo uważna: zapamiętuj wszystko, każde miejsce pobytu i sposób spędzania czasu. Zwróć uwagę na codzienne czynności i rozkład dnia osoby lub osób, z którymi mieszkasz. Ustal, w jakiej porze dnia są najbardziej zmęczeni, zajęci lub śpiący.
- Znajdź swój paszport i ukryj go. Ostatecznie wyrwij stronę, na której znajdują się informacje o Tobie. Złóż ją wielokrotnie i ukryj w ubraniu lub butach. Jeśli dano Ci fałszywe dokumenty, NIE używaj ich.

- Ukryj trochę pieniędzy. Bezpiecznym miejscem jest podszewka ubrania, gdzie możesz zaszyć lub przymocować małą plastikową torebkę z pieniędzmi i dokumentami. Możesz je także ukryć we włosach.
- Jeśli tylko możesz, zapakuj małą torbę z ubraniami, dokumentami i wodą, a następnie ukryj ją do czasu uciezki.
- Jeżeli masz telefon z aparatem fotograficznym, zrób zdjęcia miejsca, ludzi czy jakiegokolwiek dokumentu, zawierającego nazwiska oprawców oraz adres, pod którym byłaś przetrzymywana. Dane te będą przydatne, jeśli chciałabyś złożyć doniesienie.
- Wybierz miejsce, do którego się udasz, przemyśl, jak się tam dostać. Pamiętaj, że miejsce musi być odpowiednie: np. konsulat, posterunek policji, kościół lub szpital. Dzięki temu nie będziesz czuła się zagubiona i zdołasz szybciej poprosić o pomoc. Jeśli w trakcie uciezki będziesz się wahać, stracisz czas!
- Zmyl oprawców: pozostaw zamknięte drzwi do łazienki, wyrzucenie na łóżku sugerujące, że śpisz, garnek na małym ogniu... wszystko, co może wyglądać, jakbyś ciągle tam była. W ten sposób przez dłuższy czas Twoja uciezka pozostanie niezauważona.
- Jeśli zdecydujesz się uciec, będąc w zatłoczonym miejscu (supermarket, lotnisko, szpital itp.), zmyl oprawców, udając, że mdlejesz, lub wzywając lekarza czy policję. Na miejsce ukrycia się nie wybieraj łazienki, ponieważ jest to pierwsze miejsce, w którym oprawcy będą Cię szukać. Schowaj się w biurze, sklepie, przebieralni lub kuchni.

OSWOBODZENIE

Niestety szanse na to, że ktoś Cię uratuje, są małe. Zwykle oswobodzenia mają miejsce tam, gdzie uprawia się prostytucję, lub w miejscach takich jak fabryki, warsztaty lub farmy, gdzie mogą znajdować się nielegalni pracownicy. Do wielu oswobodeń dochodzi, gdy policja kontroluje miejsca pracy lub poszukuje imigrantów niemających pozwolenia na pracę. W takim wypadku policja znajduje ludzi, którzy są w oczywisty sposób zniewoleni (związani, zamknięci), albo takich, którzy proszą o pomoc, tłumacząc, że stali się ofiarami handlu ludźmi. Ważne jest, abyś wykorzystała taki moment, aby poprosić o pomoc.

Jeśli zostałabyś oswobodzona, może zajść któraś z trzech sytuacji:

1. Możesz trafić na kilka dni do ośrodka pomocy imigrantom lub ofiarom handlu ludźmi, gdzie znajdziesz schronienie, a także pomoc medyczną i psychologiczną. Jeżeli okaże się, że nikt nie rozumie, co Cię spotkało, proś o azyl; w ten sposób zostaniesz skontaktowana z innymi osobami, które mogą lepiej zrozumieć powagę Twojej sytuacji.
2. Możesz zostać zamknięta w więzieniu albo miejscu zakwaterowania imigrantów do czasu wydalenia z kraju. Uwaga! Jeśli to się wydarzy, musisz przekonać urzędników, że padłaś ofiarą handlu ludźmi, dzięki czemu zostaniesz umieszczona w innym miejscu i potraktowana inaczej. Często się zdarza, że oswobodzone osoby są przetrzymywane do czasu, gdy udowodnią, że są ofiarami handlu ludźmi. Bądź cierpliwa w czasie takiego dochodzenia! Często możesz najpierw zostać potraktowana jako podejrzana, zanim okaże się, że jesteś ofiarą.
3. Możesz zostać deportowana do kraju pochodzenia lub w gorszym wypadku – do innego kraju. W takiej sytuacji należy usilnie przekonywać, że jest się ofiarą handlu ludźmi, aby dostać możliwość wyboru, czy chce się wracać do kraju pochodzenia, czy nie.

Możesz również spróbować wezwać pomoc, dzwoniąc na policję lub do polskiej ambasady. Możesz także kogoś poprosić, aby zrobił to za Ciebie. Jeżeli jesteś więziona z innymi ludźmi, radzimy, abyś zadzwoniła z prośbą o pomoc (nie podając imienia) lub złożyła telefoniczne doniesienie, że znajdujesz się wśród ofiar porwania lub nieletnich pracowników. Powiadomienie służb spowoduje przeprowadzenie dochodzenia.

Musisz mieć adres miejsca, w którym mieszkasz, albo przynajmniej jakiś punkt odniesienia, który pozwoli Cię zlokalizować. Bądź przygotowana na to, że wtargnięcie policji może Cię przestraszyć. Musisz wtedy zdobyć się na odwagę i zdecydowanie poprosić o pomoc, kiedy Cię odnajdą.

W niektórych krajach istnieją specjalne służby pomagające kobietom doświadczającym przemocy ze strony partnera; tam także możesz szukać pomocy.

JAK ZNALEŹĆ POMOC?

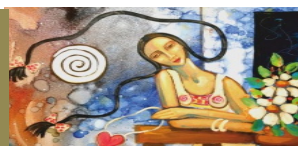
Aby się na dobre wyzwolić, potrzebujesz pomocy w ucieczce lub musisz zostać oswobodzona w taki sposób, aby uniknąć ponownego wpadnięcia w ręce oprawców, którzy Cię zniewolili.

- Zorientuj się, kto mógłby Ci pomóc. Jeśli nie ufasz nikomu z otoczenia – nie ryzykuj. Wszystko zależy od tego, w jakiej sytuacji się znajdujesz.
- Jesteśmy przekonane, że istotne jest, abyś szukała pomocy w uczęszczanym miejscu, takim jak posterunek policji, szpital, kościół, szkoła, supermarket, lotnisko itp. Uważamy, że w Twojej sytuacji kluczowe jest, abyś nie była sama, ale wśród ludzi, którzy zauważą, że potrzebujesz pomocy. Jeśli boisz się wytłumaczyć, że jesteś ofiarą handlu ludźmi, powiedz, że zostałaś porwana lub że jesteś poważnie chora.
- Gdy już poprosisz w bezpiecznym miejscu o pomoc, postaraj się, aby skontaktowano Cię z osobą z polskiej ambasady, z opieką społeczną lub jakąkolwiek organizacją, która mogłaby Ci pomóc, taką jak Czerwony Krzyż, Amnesty International, Międzynarodowa Organizacja do spraw Migracji (IOM – International Organization for Migration), stowarzyszenie kobiece bądź inne.
- Nigdy nie zdradzaj miejsca swojego dotychczasowego pobytu, aby nie można było Cię tam odesłać. Po prostu powiedz, że nie wiesz, gdzie to jest. Możesz je zdradzić jedynie, kiedy masz pewność, że jesteś bezpieczna.
- Jeśli przebywasz w kraju, którego języka nie znasz, zrób wszystko, co w Twojej mocy, aby się porozumieć. Na przykład poproś o możliwość rozmowy z użyciem internetu; poszukaj tłumacza on-line, takiego jak www.translate.google.com, gdzie to, co piszesz po polsku, jest automatycznie tłumaczone na miejscowy język, pozwalając innym przeczytać to, co masz do powiedzenia.
- Prosząc o pomoc, używaj niewielu słów. Np. „zostałam porwana”, „chcę mnie zabić”. Wypowiadając takie zdania, będziesz w stanie przyciągnąć uwagę. Później będziesz mogła dokładnie wyjaśnić, co Cię spotkało. Pamiętaj, że wiele osób nie wie, czym jest handel ludźmi, więc w czasie ucieczki nie trać czasu na wyjaśnianie szczegółów osobom, które mogą

Cię nie zrozumieć. Lepiej używać słów, dzięki którym ludzie szybko zareagują na Twoją sytuację.

- Skoncentruj się na tym, aby mówić zwięźle i „na temat”. Nie opowiadaj całej swojej historii byle komu, dopóki nie będziesz pewna, że ta osoba może Ci pomóc. Wielokrotnie powtarzaj, że potrzebujesz pomocy, i opisz sposób, w jaki można Ci ją zapewnić, np. skontaktować Cię z policją, lekarzem, ambasadą, rodziną lub organizacją pozarządową.
- Jeśli po wszystkim zdecydujesz się nie wyjawiać nikomu swojej historii, znajdź kogoś, kto mógłby Ci zapewnić wsparcie, abyś nie musiała zmagać się z tym sama. Możesz na przykład pójść na spotkanie dla kobiet, dla imigrantów itp.

JEŚLI CHCESZ ZŁOŻYĆ DONIESIENIE...

- Kiedy już wyswobodzisz się z niewoli, możesz złożyć doniesienie przeciwko swoim porywaczom za pośrednictwem policji lub prawnika. Wypełnienie zawiadomienia o przestępstwie wiąże się z rozpoczęciem długiego i czasami bolesnego procesu sądowego, gdyż wielokrotnie będziesz musiała ponownie przechodzić przez to, co Cię spotkało. Niemniej jednak może się to okazać przydatne.
- Nie składaj zawiadomienia, jeśli czujesz się do tego zobowiązana lub zmuszona. Masz prawo rozważyć wszystkie za i przeciw tej decyzji, która wpłynie na Twoje dalsze życie.
- W wielu krajach pomoc oferowana jest tylko tym osobom, które złożą formalne zawiadomienie.
- Musisz posiadać informacje na temat Twoich oprawców bądź miejsca, w którym byłaś przetrzymywana.
- Kiedy złożysz zawiadomienie, możesz zostać wezwana na świadka.
- Kiedy już złożysz zawiadomienie, praca służb skupi się na złapaniu i ukaraniu oprawcy albo ich siatki, wskutek czego możesz odnieść wrażenie, że Twoje potrzeby i bezpieczeństwo przestały być najważniejsze. Dlatego też musisz się upewnić, że nikt łącznie z Tobą nie zapomni, że najważniejsze jest Twoje dobro.

- Nie wahaj się prosić o wsparcie w celu zaspokojenia Twoich podstawowych potrzeb, takich jak opatrzenie ran, wyjście z uzależnienia od narkotyków, zapewnienie prawidłowego odżywiania oraz dostępu do wygodnego ubrania i przyborów toaletowych.
- Możesz przerwać postępowanie karne, związane ze złożeniem przez Ciebie zawiadomienia, jeżeli czujesz się zagrożona bądź niewystarczająco chroniona.
- Jeśli poprosisz o pomoc i złożysz zawiadomienie, możesz zostać poproszona o opowiedzenie swojej historii innym osobom lub opublikowanie jej w mediach. Daj sobie czas do namysłu, zanim podejmiesz jakieś działania, gdyż mogą one silnie wpłynąć na Twój stan psychiczny, a także proces odbudowy Twojego życia społecznego. Może się również zdarzyć, że ktoś będzie chciał zarobić pieniądze, sprzedając historię, którą masz do opowiedzenia. Jesteśmy przekonane, że to ważne, aby takie historie ujrzały światło dzienne, ale zależy nam także na zwróceniu uwagi na ryzyko i konsekwencje, które mogą spaść w związku z tym na ofiary.

JAK ZADBAĆ O OFIARĘ

20

DLACZEGO DORADZAMY?

Z naszego doświadczenia jako ofiar wynika, że walka przeciwko handlowi ludźmi nie jest prowadzona skutecznie oraz że środki przeznaczone na pomoc ofiarom są niewielkie. Dobre intencje wyrażane przez kraje w stosunkach międzynarodowych oraz w mediach mają niewielkie znaczenie w obliczu braku środków dla skutecznego, konkretnego działania, skierowanego na opiekę nad ofiarami handlu ludźmi. Chciałybyśmy włączyć głosy ofiar do globalnego dialogu dotyczącego handlu kobietami.

Sugestie nasze kierujemy m.in. do specjalistów, którzy stworzyli przewodniki, protokoły postępowania, akty prawne i rekomendacje, dotyczące handlu ludźmi, szczególnie w obszarze pomocy ofiarom. Specjalistów, którzy stworzyli sobie obraz ofiar, zamiast otwarcie rozmawiać z nimi oraz z osobami, które zapewniają im opiekę. Obraz ten przesłania specjalistom prawdziwe potrzeby ofiar. Jesteśmy przekonane, że konsekwencją działań opartych na obrazie ofiary jest prawo, które trudno wdrożyć i które ponadto jest nieskuteczne w praktyce.

Nasze rekomendacje skierowane są do dwóch grup:

1. Ludzi i organizacji, które zajmują się odnajdywaniem, otaczaniem opieką i ochroną ofiar handlu ludźmi.
2. Ludzi pracujących lub współpracujących z placówkami, do których ofiary trafiają w poszukiwaniu pomocy, takimi jak szpitale, kościoły, grupy imigrantów, ośrodki sąsiedzkie, schroniska dla kobiet, szkoły, itp. Ustaliłyśmy, że do tych miejsc przychodzą ofiary, aby pośrednio lub bezpośrednio prosić o pomoc, co może być utrudnione, jeśli ludzie pracujący w tych miejscach nie rozumieją problemów dotyczących procedury handlu ludźmi. Wskutek tego mogą mieć problem z uznaniem proszących o pomoc za ofiary lub ze skierowaniem ich do innego miejsca, oferującego właściwszą pomoc.

Nasz wysiłek powinien być skierowany na szkolenie wyżej wymienionych grup.

Mamy nadzieję, że nasze rekomendacje i sugestie zwiększą zainteresowanie problemem handlu kobietami w kontekście potrzeb konkretnych ofiar.

ROZPOZNANIE OFIARY

Aby być zdolnym do rozpoznania ofiary handlu ludźmi, należy unikać uogólniania, że wszystkie ofiary są do siebie podobne albo że np. wyglądają niechlujnie, są posiniaczone i zahukane.

Są trzy sytuacje, w których należy rozstrzygnąć, czy ma się do czynienia ofiara handlu ludźmi i odpowiednio dobrać sposób rozmowy:

1. Jeżeli została oswobodzona:

Jeżeli kobieta została oswobodzona, to zwykle oznacza to, że nie była gotowa, aby sama szukać pomocy, i że trudno będzie w niej rozpoznać ofiarę handlu ludźmi. Będziesz potrzebować więcej czasu, aby zacząć rozmowę. Po uwolnieniu osoba taka jest w stanie szoku wywołanego strachem i napięciem, a w szczególności może nie interesować się, co się z nią dalej stanie.

Jeśli uwolnienie jest następstwem działania politycznego lub kontroli miejsca pracy, podejrzanego o udział w procederze handlu ludźmi, ważne jest, aby odizolować podejrzanych szefów od kobiety, w celu uzyskania od niej informacji, czy przebywała tam z własnej woli, czy jednak potrzebowała pomocy, aby się stamtąd wydostać.

Kiedy tożsamość ofiary zostanie zidentyfikowana, sugerujemy, aby miała możliwość zabrania swoich rzeczy, a wskutek tego nie czuła, że jest wyprowadzana jak przestępca. Trzeba także dać jej czas na zmianę ubrania, jeśli zastało się ją w stroju roboczym lub w negliżu.

Jeżeli bezpośrednio zadamy pytanie, czy osoba jest ofiarą handlu ludźmi, możemy nie otrzymać odpowiedzi, gdyż określenie to nie jest powszechnie

znane. Radzimy raczej zapytać, czy nie wydaje jej się, że została porwana lub zniewolona.

W sytuacji uwolnienia wielu osób naraz, panuje między nimi atmosfera braku zaufania. Fakt ten będzie miał wpływ na to, co mówią oraz jak się zachowują wobec policji czy specjalistów oferujących pomoc. Z tego powodu zalecamy, aby pierwszy kontakt z potencjalnymi ofiarami handlu ludźmi odbywał się na osobności.

Chciałybyśmy zwrócić uwagę na negatywne konsekwencje wynikające z faktu błędnej identyfikacji ofiary, takie jak zatrzymanie lub deportacja. Zauważyliśmy również, że w razie braku odpowiedniej opieki nad oswobodzoną ofiarą prawdopodobieństwo jej ponownego dostania się pod kontrolę oprawców jest wysokie.

Jeśli kobietę znaleziono w miejscu, w którym była bita lub zmuszana do przyjmowania narkotyków, prawdopodobne jest, że padła ofiarą zniewolenia. Na pewno paraliżuje ją strach, a wskutek działania narkotyków nie jest zdolna poprosić o pomoc ani odpowiadać na pytania.

Warto pamiętać, że milczenie lub strach o to, aby nie powiedzieć zbyt wiele, może wskazywać, że kobieta jest pod wpływem narkotyków i dlatego też nie jest zdolna poprawnie odpowiadać na pytania. W takim wypadku należy dać jej czas bądź postarać się poszukać odpowiedzi w innych jej zachowaniach.

Przed zabraniem kobiety należy bezwzględnie upewnić się, że w miejscu niewoli nie znajduje się jej dziecko czy dzieci, które po odseparowaniu od matki znalazłyby się w wielkim niebezpieczeństwie.

Fizyczne oznaki stosowania przemocy, silne zmęczenie, niedożywienie lub zaniedbanie mogą sygnalizować, że mamy do czynienia z ofiarą handlu ludźmi. Radzimy, aby zapytać kobietę, gdzie pracuje, śpi, je i/lub myje się, gdyż najczęściej ofiary handlu ludźmi wszystkie te czynności wykonują w tym samym miejscu.

Trudno jest uwolnić kobiety, a nawet dotrzeć do nich, jeśli padły ofiarą takich form handlu, jak wymuszone małżeństwo, zmuszanie do pracy w charakterze pomocy domowej itp., gdyż dzieje się to w miejscach prywatnych, funkcjonujących pod przykrywką „domu rodzinnego”. Dlatego

ważne jest, aby znaleźć sposoby docierania do potencjalnych ofiar przetrzymywanych w takich miejscach.

2. Jeżeli uciekła:

Kobieta, która uciekła, musiała zdobyć się na odwagę i wykazać się inteligencją i pomysłowością, które to cechy pozwoliły jej przetrwać. Dlatego też rozmowa z nią będzie miała inny przebieg niż z kobietą, która została oswobodzona. Zachowanie uciekinierki może być odzwierciedleniem jej poczucia, że odzyskuje kontrolę nad własnym życiem i chce brać udział w podejmowaniu dotyczących jej decyzji. Niemniej jednak nawet taka kobieta będzie czuła się zależniona i wytrącona z równowagi.

Zależy nam, aby poczucie odwagi i determinacji u ofiary były właściwie rozpoznane i zinterpretowane, łącznie z tym, że czasem warto podejść z rezerwą do postawy nadmiernej samokontroli i pewności siebie, jaka zdaje się cechować niektóre ofiary. Sprzeciwiamy się kreowaniu obrazu „ofiary idealnej”, która zachowuje się w pewien określony i pożądany sposób, zgodny z oczekiwaniami instytucji oferujących pomoc (np. – że powinna płakać, mówić lub przeciwnie – zachować milczenie).

Kobiety, które uciekły, boją się. Niektóre płaczą, niektóre dobrze wiedzą, że potrzebują pomocy, jeszcze inne wydają się „nieobecne”. Siła, którą musiały się wykazać, aby móc uciec, może skutkować skomplikowanymi reakcjami psychicznymi i fizycznymi, takimi jak lęk, depresja, euforia, złość, itp...

Ofiary, które uciekły, mogą próbować natychmiast szukać pomocy lub przeciwnie – gdy już znajdą się w bezpiecznym miejscu, nie wiedzą, co powiedzieć. Niektóre mogą skończyć nocując na ulicy, gdzie próbują znaleźć kogoś mówiącego w ich języku.

Najczęściej wybierane miejsca, do których uciekają, to: posterunek policji, szpital (często siedzą przed gabinetem, czekając, aż ktoś się nimi zainteresuje), kościół, ośrodek pomocy społecznej, lotnisko, port, dworzec autobusowy, ambasada itp. Niektóre z ofiar decydują się prosić o pomoc ludzi na ulicy, zwykle kobiety lub imigrantów.

Niestety, wiele osób nie zdaje sobie sprawy z tego, czym jest handel ludźmi. Pomimo tego wiele z nas doświadczyło pomysłowości, którą wykazali się ludzie aby nam pomóc, ignorując ryzyko, na jakie się narażali.

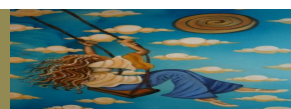
3. Jeżeli została porzucona przez porywaczy:

Ofiara zostaje porzucona przez porywacza, jeśli przestaje być przydatna i musi zostać usunięta z jego terenu. Najczęściej to sam porywacz zostawia ją pod ambasadą lub na posterunku policji emigracyjnej, mówiąc na przykład, że jest ona złodziejką lub nielegalną emigrantką, co może skutkować jej zatrzymaniem i deportacją.

Porzucona ofiara często jest dezorientowana, pod wpływem narkotyków, pobita lub roznegliżowana, wskutek czego nie próbuje uciec, poniżona i pozbawiona poczucia własnej godności. Nie wie, jak poprosić o pomoc, i boi się więzienia.

Prosimy, postaraj się ją uspokoić, wyjaśnij jej, że padła ofiarą handlu ludźmi bądź niewolnictwa. Nie traktuj jej jak przestępcy i daj jej szansę opisać, w jakich żyła warunkach, aby móc rozstrzygnąć, czy rzeczywiście jest to ofiara handlu ludźmi.

O WYWIADZIE

Pierwszy wywiad musi być dobrze przemyślany, aby lepiej pomóc kobiecie zarówno w sferze fizycznej, jak i psychicznej. Ona sama nie powinna być przymuszana do złożenia zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa.

Przed rozpoczęciem wywiadu:

- Upewnij się, że kobieta jest pod ochroną i będzie miała gdzie odpocząć.
- Zapewnij jej warunki do opatrzenia ran.
- Podaj jej coś do jedzenia i picia.
- Zorientuj się, czy kobieta jest w stanie szoku lub pod wpływem narkotyków, czy jest nieobecna myślami. Pomóż jej dojść do siebie. Jeżeli

wywiad zostanie przeprowadzony zanim jej stan się ustabilizuje, może ona mylić fakty lub później zapomni, co mówiła.

- Okaż cierpliwość, jeśli kobieta woli milczeć, płacze, złości się, domaga się specjalnych względów lub jest roszczeniowa.
- Pomóż jej określić najpilniejsze potrzeby i miej na uwadze, że może być jej ciężko poprosić o pomoc.

Podczas wywiadu:

- Pamiętaj, że ofiara może nie znać prawnej definicji sytuacji, w jakiej się znalazła. Wykaż się elastycznością w doborze słów i pojęć, jakich wspólnie używacie.
- Prosimy, nie próbuj skłaniać kobiety do mówienia poprzez fałszywe obietnice.
- Traktuj ją jako potencjalną ofiarę, a nie potencjalnego przestępcę.
- Zaleca się, aby wywiad przeprowadzała kobieta.
- W razie potrzeby postaraj się zapewnić tłumacza.
- Upewnij się, że tzw. pierwszy wywiad przeprowadzany jest tylko raz i nie wymagaj od ofiary, aby o tym, co ją spotkało, opowiadała po raz kolejny coraz to innym ludziom, np. przedstawicielom policji, organizacji pozarządowej, lekarzowi, psychologowi, pracownikowi opieki społecznej itp.
- W wywiadzie nie skupiaj się głównie na dociekaniu, kim są porywacze. Zacznij od pytania, czego potrzebuje i jak się czuje ofiara.
- Jeżeli kobieta nie chce wchodzić w kontakt z policją, skontaktuj ją z organizacją, która będzie pośredniczyła między nimi.
- Jeżeli kobieta wykazuje objawy silnego strachu, weź pod uwagę, że mogła być poddana rytuałom religijnym lub magicznym, takim jak Voodoo.
- Kiedy z nią rozmawiasz, nie używaj zbyt często słowa „ofiara”, lecz spróbuj znaleźć inne słowa, odnoszące się do jej doświadczeń (np. Kiedy zostałaś porwana? Czy podczas uprowadzenia ktoś się nad tobą znęcał lub wykorzystywał do czegoś?). Z naszych doświadczeń wynika, że takie podejście pozwala kobiecie skoncentrować się na tym, co jej się przytrafiło, bez poczucia utknięcia w słowie „ofiara”. Kiedy kobieta przechodzi proces odzyskiwania kontroli nad własnym życiem oraz podejmuje ważne decyzje, tzw. wiktyimizacja może stanowić barierę w

procesie dochodzenia do siebie. Musi upłynąć pewien czas, aby kobieta mogła sama zrozumieć, w jakiej sytuacji się znalazła.

- Dostrzeż jej pozytywne cechy i przypomnij, jaką odwagą się wykazała.
- Używaj pozytywnych przymiotników w odniesieniu do jej osoby, a negatywnych w stosunku do porywaczy. W ten sposób unikniesz kwestionowania jej uczuć.
- Niektóre porwane kobiety nie chcą wsparcia ze strony organizacji specjalizujących się w pomocy ofiarom handlu ludźmi, gdyż obawiają się stygmatyzacji w swoim środowisku. Dlatego też wolą, aby pomagały im np. służby czy organizacje, zajmujące się przemocą w rodzinie, pomocą imigrantom, itp. Z tego powodu istotne jest, aby różne organizacje pomocowe były ze sobą powiązane.
- Trzeba też brać pod uwagę znaczenie poczucia honoru w niektórych kulturach, jak również jego wpływ na to, czy kobieta woli mówić czy milczeć. Fakt ten powinno się również uwzględnić w tworzeniu systemu pomocy ofiarom.

Wniesienie oskarżenia

- Nie zmuszaj ofiary do zgłoszenia przestępstwa.
- Wyjaśnij pozytywne i negatywne konsekwencje zgłoszenia przestępstwa.
- Ofiary mogą czuć się osobiście odpowiedzialne za to, co je spotkało, wskutek czego obawiają się pójść do sądu, gdzie – jak sądzą – potraktowano by je jak przestępczynię. Obawa ta wynika z ich rozumienia pojęcia wyrażenia zgody. Bardzo ważne jest, aby wyjaśnić, że w wypadku handlu ludźmi ich zgoda nie obciąża ich i nie będzie brana pod uwagę, gdyż uzyskana została przez użycie siły lub oszustwo.
- Przedstaw jakąś alternatywną możliwość w stosunku do złożenia zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa.
- Niektóre obawy, mogące wpłynąć na decyzję o złożeniu zawiadomienia, mogą wynikać np. ze strachu o dyskryminację ze względu na rasę, przekonania religijne, bycie kobietą czy emigrantką.

- W niektórych krajach istnieje zwyczaj dawania „czasu na refleksję” wynoszącego przynajmniej miesiąc, podczas którego kobieta może podjąć decyzję o złożeniu doniesienia. Uważamy, że jest to przydatna procedura, która powinno się stosować we wszystkich krajach.
- Propozycja udzielenia pomocy nie powinna zależeć od złożenia doniesienia. Nie zgadzamy się na praktyki stosowane w niektórych krajach, które deportują ofiary, niegodzące się na złożenie doniesienia przeciwko swoim oprawcom. W wypadku handlu ludźmi odesłanie osoby do kraju pochodzenia powinno być z jej strony dobrowolne, a nie przymusowe.
- Pozwól ofierze spojrzeć na doniesienie nie jako na formę odwetu, ale raczej jako na sposób na dochodzenie sprawiedliwości i swoich praw.

POTRZEBY OFIARY

Ofiary mają zarówno pilne, jak i długoterminowe potrzeby. Ważne jest, aby zaoferować kobiecie początkową pomoc, ale również wesprzeć ją w wyobrażeniu sobie lepszej przyszłości, co jest niezbędne w procesie wychodzenia z traumy.

- Zaoferuj kobiecie ochronę, dzięki której porywacze nie będą mogli jej odnaleźć ani skrzywdzić jej rodziny.
- Zaoferuj nocleg, pomoc lekarską, psychologiczną i duchową.
- Pomóż uzyskać dowód tożsamości, paszport, pozwolenie pobytu lub pozwolenie na pracę w kraju, w którym obecnie żyje.
- Ofiara ma potrzebę odczuwania, że system sprawiedliwości działa, aby jej pomóc. Pomoże jej to odzyskać poczucie bycia obywatelką. Musi także czuć solidarność z innymi osobami, aby odzyskać wiarę w ludzi.
- Osoby i organizacje, oferujące pomoc, powinny pozwolić ofiarom przejąć kontrolę nad własnym życiem, umożliwić im uczestnictwo w podejmowaniu decyzji i nie wymuszać pewnych zachowań.
- Dla ofiary priorytetem jest znalezienie pracy.

- Kobiety wolą opisać, co im się przydarzyło, zamiast odpowiadać na pytania. Jeśli widzisz, że kobieta ma chęć mówić, skorzystaj z okazji i rozpocznij dialog, nie zmuszając jej do ujawniania szczegółów w kwestiach, które są ważniejsze dla Ciebie niż dla niej. Poczekaj na właściwy moment, aby zacząć wywiad lub rozmowę.
- Ofiara musi odzyskać zaufanie. Pomóż jej poczuć się bezpiecznie z samą sobą i w miejscu, w którym mieszka. Musi mieć możliwość ubierać się tak, jak chce, i urządzać przestrzeń wokół siebie w sposób, jaki najbardziej jej odpowiada.
- Ofiara musi myśleć pozytywnie, często będzie potrzebowała okazania troski. Ale nie traktuj jej jak dziecko, tylko jak kobietę.
- Poczucie humoru i wiara pomagają wyleczyć rany.
- Pilną potrzebą uwolnionych ofiar oraz kobiet, które nie zdołały uciec porywaczom, jest dostęp do informacji o tym, co zrobić oraz gdzie się udać po pomoc w mieście, w którym mieszkają. Zauważyliśmy, że wiele kampanii społecznych nie skupia się na informowaniu społeczeństwa o procederze handlu ludźmi, ale na reklamowaniu organizacji które „szerzą świadomość”.
- Ważne jest, aby informacje takie były przekazywane pomysłowo i w różnych miejscach. Również media muszą być świadome problemu handlu kobietami, jego różnych form oraz możliwości pomocy jego ofiarom.

„Drzewo, które upada,
robi więcej hałasu
niż rosnący las!”

PODZIĘKOWANIA

Chciałybyśmy podziękować artystce **Mónice Lignelli** za przekazanie ilustracji zamieszczonych w tej publikacji. Mónica jest argentyńską artystką, zamieszkałą w Hiszpanii, zaangażowaną w walkę przeciwko przemocy wobec kobiet oraz w starania o wzmocnienie ich pozycji poprzez sztukę.

<http://www.monicalignelli.com>

Tłumaczenie na język polski zostało wykonane na zasadzie wolontariatu przez **Paulinę Jedynak**.

www.researchgate.net/profile/Paulina_Jedynak

Przewodnik dostępny jest online na stronie internetowej www.mujerfrontera.org w języku angielskim, francuskim, hiszpańskim, polskim, a niebawem również portugalskim i rumuńskim. Jeżeli chciał(a)byś dokonać tłumaczenia na inny język, prosimy o kontakt.

W tym miejscu można zamieścić logo organizacji lub instytucji, która zdecyduje się na dalsze rozpowszechnianie Przewodnika (prosimy o kontakt, jeżeli są Państwo zainteresowani rozpowszechnianiem Przewodnika).